

FINANCIAL REPORTING SME'S

FINANCIJSKO IZVJEŠTAVANJE MALIH I SREDNJE VELIKIH PODUZEĆA

MRSA, Josipa; MANCE, Davor & KATUNAR, Hrvoje

Abstract: *The management informs the users through the general purpose financial statements on the financial position and financial result of the entity. Since in the case of small and medium-sized entities the ownership function is united with the managerial one, their informational needs are specific. Present accounting practice was to legislate the financial reporting for small and medium-sized entities on a national level, whereas today, unique worldwide standards are close to their final approval and consequently shall be accepted by most of the national legislations including Croatia.*

Key words: *International Accounting Standards, Small and Medium-sized Entities, General Purpose Financial Reporting*

Sažetak: *Temeljnim financijskim izvještajima menadžment poduzeća pruža korisnicima financijskih izvještaja potrebne informacije o financijskom položaju i uspješnosti poslovanja poduzeća. Kako je u malim poduzećima, a dobrim dijelom i srednje velikim poduzećima, institut vlasništva objedinjen s menadžmentom poduzeća, njihove su informacijske potrebe specifične. Dosadašnja je računovodstvena praksa bila da se financijsko izvještavanje malih duzeća reguliraju na nacionalnim razinama, a danas su pred usvajanjem jedinstveni ijetski standardi, koji bi trebali biti prihvaćeni u najvećem broju nacionalnih zakonodavstava u svijetu, a među njima i u Hrvatskoj.*

Ključne riječi: *Međunarodni računovodstveni standardi, mala i srednje velika poduzeća, financijsko izvještavanje*

Authors' data: Josipa Mrša, prof.dr.sc., Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, mrša@efri.hr; Davor Mance, mr.sc., Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, davor.mance@efri.hr; Hrvoje Katunar, dipl.oec., Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, hkatunar@efri.hr

1. Uvod

Svrha financijskog izvještavanja kroz temeljne financijske izvještaje jest da menadžment poduzeća pruža informacije o financijskom položaju, promjeni financijskog položaja i uspješnosti poslovanja poduzeća svim onim korisnicima financijskih izvještaja koji nemaju ekonomsku snagu zahtijevati financijske izvještaje prilagođene svojim informacijskim potrebama. U ovu skupinu korisnika financijskih izvještaja, u prvom redu, spadaju privatni ulagači kapitala, koji svoj vlastiti novac ulažu u poduzeće kroz različite oblike vlasničkih udjela.

U odnosu na velika poduzeća, u kojima je institut vlasništva potpuno odvojen od poduzeća, u malim, a dobrim dijelom i srednje velikim poduzećima, vlasnik ili vlasnici poduzeća najčešće su i dio menadžmenta poduzeća u kojima participiraju u vlasništvu. Dakle, oni koji su zaduženi za izvještavanje ujedno su i glavni korisnici financijskih izvještaja. Dakako, tu su i svi drugi korisnici financijskih izvještaja, kao što su kreditori, poslovni partneri, zaposlenici, država i najšira javnost, ali oni već imaju određenu ekonomsku snagu zahtijevati posebne informacije za svoje specifične informacijske potrebe. Stoga je prije dvadesetak godina, usporedno s intenziviranjem zahtijeva za sve složenijim i sofisticiranijim računovodstvenim izvještavanjem, u svijetu pokrenut postupak razdvajanja financijskog izvještavanja malih i srednje velikih poduzeća od izvještavanja velikih poduzeća i kompanija. Postupak razdvajanja zahtijeva za financijskim izvještavanjem malih i srednje velikih poduzeća najprije se odvijao na nacionalnim razinama, da bi posljednjih desetak godina prerastao granice nacionalnih granica i postao najintenzivnije područje aktivnosti Odbora za međunarodne računovodstvene standarde, kao vrhunskog svjetskog ekspertnog autoriteta. Danas su posebni računovodstveni standardi za mala i srednje velika poduzeća pred konačnim usvajanjem i prvi će se puta postaviti kao svjetski standardi u posebnom dokumentu, koji bi, potom, trebao biti prihvaćen u najvećem broju nacionalnih zakonodavstava u svijetu, a među njima i u Hrvatskoj.

2. Definicija malih poduzeća

U veljači prošle godine, nakon gotovo desetljeća pripreme, Odbor za međunarodne računovodstvene standarde objavio je konačni prijedlog Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja (u daljnjem tekstu MSFI) za mala i srednje velika poduzeća (u daljnjem tekstu SMEs). Standardi su postavljeni kao samostalni dokument, neovisan o Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja (u daljnjem tekstu MSFI), a sastoje se od tri cjeline (IASB, 2007):

1. MSFI za mala poduzeća,
2. Osnove za zaključivanje za mala poduzeća, i
3. Primjeri financijskih izvještaja i objava.

MSFI za mala poduzeća usmjereni su na tipove transakcija te ostalih događaja i uvjeta koji su tipični za mala poduzeća s oko 50 zaposlenika. MSFI za mala poduzeća prilagođeni su njihovim informacijskim potrebama, ali su postavljeni na način da se

minimalnim mogućim naporom može prijeći na cjelovite MSFI-e. MSFI-i za mala poduzeća rezultat su:

1. izvoda iz temeljnih koncepata Okvira MSFI-a, te načela i obveznih postupaka cjelovitih MSFI-a,
2. modifikacija cjelovitih standarda prilagođenih potrebama korisnika i odnosu koristi i troškova u malim poduzećima.

Kako je već navedeno, MSFI za mala poduzeća trebali bi primjenjivati mala i srednje velika poduzeća, pod uvjetom da nemaju elemente javne odgovornosti i koja objavljuju temeljne financijske izvještaje za vanjske korisnike, a to su vlasnici koji nisu dio menadžmenta poduzeća, postojeći i potencijalni kreditori te agencije koje utvrđuju kreditni potencijal.

Poduzeće ima javnu odgovornost ako:

- a) sastavlja ili namjerava sastavljati financijske izvještaje u skladu sa zahtjevima komisija za vrijednosnice ili nekog drugog regulatornog tijela jer namjerava izdati bilo koju vrstu financijskih instrumenata na javnom tržištu, ili
- b) drži imovinu u fiducijarnom vlasništvu velikog broja vanjskim komitenata, kao npr. banke, osiguranja, brokera, dilera, mirovinski fondovi, osigurani investicijski fondovi ili investicijske banke.

Ako neka od navedenih institucija koja ima elemente javne odgovornosti primjenjuje MSFI-e za mala poduzeća, njegovi se izvještaji neće smatrati usklađenima sa standardima za mala poduzeća, čak i onda ako im je nacionalnim zakonodavstvom to dopušteno.

3. Mjerenja vrijednosti u malim i srednje velikim poduzećima

Osnovna načela mjerenja vrijednosti elemenata financijskih izvještaja jednaka su općim računovodstvenim načelima vrednovanja (IASB, 2008.). Posebno se određuje mjerenje vrijednosti elemenata financijskih izvještaja kod inicijalnog priznavanja, odnosno uključivanja vrijednosti elementa u financijske izvještaje u trenutku u kojem se oni prvi puta pojavljuju, a posebno se mjeri vrijednost elementima koji su ranije priznati, a koji tijekom uporabe mijenjaju vrijednost, bilo na manje zbog istrošenja, bilo na više zbog promjene tržišne fer vrijednosti (Mrša, 2004.)

Mjerenje kod inicijalnog priznavanja

Kod inicijalnog priznavanja imovina i obveze mjere se po troškovima nabave, osim ako se određenim standardom zahtijeva da se kod inicijalnog priznavanja primijeni vrednovanje na nekoj drugoj osnovi, kao što je, primjerice, fer vrijednost.

Mjerenje tijekom uporabe (ili do dospijea)

Kod vrednovanja elemenata financijskih izvještaja tijekom uporabe, odvaja se vrednovanje financijske imovine od nefinancijske imovine, te vrednovanje obveza.

1. Financijska imovina i financijske obveze: u načelu mjere se po fer vrijednosti, osim ako je određenim standardom izričito dopušteno drugačije vrednovanje (troškovi nabave ili amortizirani troškovi nabave).

2. Nefinancijska imovina:

- Nekretnine postrojenja i oprema vrednuju se ili po (amortiziranim) troškovima nabave ili po fer vrijednosti umanjenoj za troškove prodaje, ovisno o tome koja je vrijednost manja; ako se primjenjuje model revalorizacije, vrednuju se po fer vrijednosti (prijelazom na cjelovite MSFI-e).
- Zalihe se vrednuju ili po troškovima nabave ili po prodajnoj cijeni, umanjenoj za troškove dovršenja i troškove prodaje.
- Ulaganja u povezana društva i zajedničke poduhvate vrednuju se po fer vrijednosti.
- Ulaganja u nekretnine vrednuju se po fer vrijednosti.
- Nematerijalna imovina vrednuje se po revaloriziranoj vrijednosti.
- Poljoprivredna imovina u vrijeme ubiranja ploda vrednuje se po fer vrijednosti umanjenoj za izravne pripisive troškove prodaje.

3. Obveze koje nisu financijske obveze vrednuju se po vrijednosti koja je najbolja procjena svote koju će trebati dati za podmirenje obveze na dan bilanciranja.

4. Prezentiranje financijskih izvještaja

Financijski izvještaji prikazuju financijski položaj, financijsku uspješnost i novčane tokove poduzeća. Fer prezentiranje zahtijeva vjerno predočavanje učinaka transakcija, drugih događaja i uvjeta u skladu s definicijama i kriterijima priznavanja. Pritom se polazi od sljedećih pretpostavki:

- a) Primjena standarda i prikaz potrebnih objava pretpostavka je da će se izvještajem ostvariti fer prezentiranje;
- b) Primjena ovih standarda u poduzećima koja imaju javnu odgovornost ne smatra se fer prezentiranjem.

Obvezni financijski izvještaji uključuju:

- Bilancu (izvještaj o financijskom položaju)
- Izvještaj o dobiti (izvještaj o svim priznatim dobitcima i gubicima),
- Izvještaj o promjeni glavnice,
- Izvještaj o novčanim tokovima,
- Bilješke, sa sumarnim prikazom odabranih računovodstvenih politika i ostalih objašnjenja pojedinih pozicija financijskih izvještaja.

Bilanca (izvještaj o financijskom položaju) prikazuje imovinu, obveze i glavicu poduzeća.

Minimum informacija koje treba prezentirati u bilanci obuhvaća:

- a) novac i novčani ekvivalenti
- b) kupci i ostala potraživanja
- c) financijska imovina (osim pozicija navedenih pod a) b) i h))
- d) zalihe
- e) nekretnine, postrojenja i oprema
- f) nematerijalna imovina

- g) biološka imovina
- h) ulaganja na koja se primjenjuje metoda udjela
- i) dugotrajna imovina koja je klasificirana kao prekid poslovanja i imovina namijenjena prodaji
- j) dobavljači i ostale slične obveze
- k) financijske obveze
- l) porezne obveze i porezna imovina (po tekućem porezu)
- m) prenesene porezne obveze i prenesena porezna imovina
- n) obveze, uključujući i one koje se odnose na skupinu imovine koja će se prodati
- o) rezerviranja
- p) glavnica manjinskih ulagatelja osim glavnice većinskih ulagatelja (vlasnika)
- q) glavnica većinskih ulagatelja (vlasnika).

Informacije koje će se prikazati ili u bilanci ili u bilješkama jesu:

- a) skupine nekretnina, postrojenja i opreme,
- b) potraživanja od kupaca, potraživanja od povezanih poduzeća i ostala potraživanja,
- c) skupine zaliha, roba, sirovine, materijal, proizvodnja u toku i gotovi proizvodi,
- d) rezerviranja za zaposlenike i ostala rezerviranja,
- e) pozicije glavnice, i to upisani kapital, premije na upisani kapital, zadržana dobit, dobiti i gubici koji se izravno priznaju kao povećanja glavnice.

Ako je poduzeće dioničko društvo, prikazat će još i:

za svaku vrstu dioničkog kapitala:

- broj autoriziranih dionica,
- broj izdanih dionica koje su u potpunosti plaćene i onih koje nisu u potpunosti plaćene.

Posebno će se prikazati stavke koje čine tekuću imovinu i one koje čine netekuću imovinu.

Zahtijevane objave uz financijske izvještaje značajno su skraćene. Razlozi za to su mnogobrojni, no, najznačajnije je ostvariti cilj da se objave temelje na potrebama korisnika i to na sljedećim načelima (IASB, 2007.):

1. Korisnici su prije svega zainteresirani za informacije o kratkoročnom novčanom toku i obvezama, ugovorenim ili neizvjesnim, priznatim ili ne priznatim. Sve takve objave preuzete su iz cjelovitih MSFI-a.
2. Korisnici su posebno zainteresirani za likvidnost i solventnost. I ove su objave u potpunosti preuzete iz cjelovitih MSFI-a.
3. Informacije o neizvjesnim događajima također se preuzimaju.
4. Obvezne su i objave o izboru računovodstvenih politika poduzeća.
5. Raščlanjivanja pojedinih pozicija izvještaja značajna su za razumijevanje prikazanih pozicija.

Izvještaj o zaradi i zadržanoj dobiti. MSFI za SME predložit će da se umjesto izvještaja o promjeni glavnice, ukoliko se jedini rast glavnice tijekom razdoblja ostvari realiziranom dobiti ili gubitkom i isplatom dividendi, prikaže kombinirani izvještaj o ostvarenoj i zadržanoj dobiti.

Izvjestaj o novčanom toku. MSFI za SME predviđa samo primjenu indirektnih metode. SME koji ipak odabere direktnu metodu, uputit će se na primjenu MSFI-a

6. Konsolidacija. Od grupa SME (matično poduzeće i jedna ili više podružnica) zahtijeva se sastavljanje konsolidiranog financijskog izvješća. MSFI za SME uključivat će samo temeljna načela konsolidacije, s pozivom na MRS 27 za detaljne upute.

Kombinirani financijski izvještaji. U uputi o sastavljanju financijskih izvještaja treba dodati i zahtjev za sastavljanjem kombiniranih financijskih izvještaja dva mala poduzeća koja kontrolira isti vlasnik udjela. Uputom će se zahtijevati eliminiranje međukompanijske dobiti, a zahtijevat će se objava o povezanim društvima.

5. Povezanost MSFI-a za mala poduzeća s cjelovitim MSFI-ima

Polazna osnova MSFI-a za mala poduzeća jest da mala poduzeća mogu primjenjivati iste one računovodstvene politike koje su predviđene cjelovitim MSFI-ima.

Zabrana primjene politika predviđenih cjelovitim MSFI-ima u malim poduzećima umanjila bi usporedivost njihovih financijskih izvještaja s poduzećima koja primjenjuju cjelovite MSFI-e.

Istovremeno, pretpostavlja se da će mala poduzeća odabrati jednostavnije mogućnosti predviđene ovim standardima.

Stoga je Odbor odredio šest područja u kojima mala poduzeća mogu odabrati i druge mogućnosti osim standardnih za mala poduzeća (IASB, 2007). To su:

1. Ulaganja u nekretnine; Predviđeni postupak za mala poduzeća je primjena modela troškova nabave s umanjenjem za amortizaciju, ali se dopušta i prijelaz na MRS 40 i primjena modela fer vrijednosti.
2. Nekretnine, postrojenja i oprema; Predviđeni postupak za mala poduzeća je primjena modela amortiziranih troškova nabave, ali se dopušta prijelaz na MRS 16 i primjena modela revalorizacije.
3. Nematerijalna imovina; Predviđeni postupak za mala poduzeća je primjena modela amortiziranih troškova nabave, ali se dopušta prijelaz na MRS 38 i primjena modela revalorizacije.
4. Troškovi posudbe; Predviđeni postupak za mala poduzeća je primjena troškovnog modela, ali se dopušta i prijelaz na MRS 23 i primjena modela kapitalizacije.
5. Prezentiranje poslovnih aktivnosti u izvještaju o novčanim tokovima; Predviđeni postupak za mala poduzeća jest primjena indirektnih metode, ali se dopušta i prijelaz na MRS 7 i primjena direktnih metode. Direktnu je metodu teže primijeniti u malim poduzećima. Međutim, iako direktnoj metodi profesionalni financijski analitičari daju prednost, najveći broj banaka i ostalih korisnika financijskih izvještaja daje prednost u malim poduzećima indirektnoj metodi. Smatra se da indirektna metoda daje uvid u učinke načela nastanka događaja u malim poduzećima.

6. Državne potpore. Za mala poduzeća predviđa se samo jedna metoda (jednaka državnim potporama u MRS 41, Poljoprivreda), ali se dopušta i prijelaz na MRS 20 i primjena ostalih metoda.

6. Mogućnost prijelaza na cjelovite MSFI-e za poduzeća koja primjenjuju MSFI-e za mala poduzeća

Postoje dva različita poimanja MSFI-a za mala poduzeća. Prvo je da su MSFI-i za mala poduzeća sažetak, skraćeni oblik cjelovitih MSFI-a. Njihovi su stavovi o prijelazu na cjelovite MSFI-e:

- treba dopustiti primjenu jednog po jednog načela cjelovitih MSFI, po potrebi, a inače se primjenjuju MSFI-i za mala poduzeća;
- treba dopustiti primjenu jednog po jednog standarda cjelovitih MSFI-a, ali ne primjenu pojedinačnih načela ili metoda. MSFI-i su tako povezani da čine jednu kompaktnu cjelinu, paket, pa ih tako treba i promatrati.

Drugo poimanje jest da od poduzeća treba zahtijevati da se odluči hoće li primjenjivati cjelovite MSFI-e ili MSFI-e za mala poduzeća. To je i stav IASB-a. U protivnom, dobivaju se potpuno neusporedivi izvještaji.

7. Zaključak

Prilagođavanje postupka financijskog izvještavanja u malim i srednje velikim poduzećima posebnim potrebama korisnika vrlo je značajan proces, koji se, nakon mnogo godina promišljanja, rasprava, usklađivanja, različitih rješenja na nacionalnim razinama, brojnim pokušajima rješenja ovog problema od različitih svjetskih autoriteta, konačno približio svom kraju i primaknuo rješenju.

Svakako da će taj proces i nadalje zahtijevati brojne modifikacije i prilagodbe, no, jednom postavljeni opći svjetski standardi financijskog izvještavanja u malim i srednje velikim poduzećima značajan su pomak i unaprjeđenje računovodstvene prakse.

8. Literatura

Belak, V. (2005). *Računovodstvo poduzetnika s primjerima knjiženja*, IV naklada, RRIF Plus, Zagreb, ISBN 953-6121-78-6

IASB (2007). IFRS for SMEs, Illustrative Financial Statements and Disclosure Checklist, *Dostupno na:* <http://www.ifac.org>, *Pristup:* 18-05-2008

IASB (2007). BC IFRS for Small and Medium-sized Entities, *Dostupno na:* <http://www.ifac.org>, *Pristup:* 05-05-2008

IASB (2008). *International Financial Reporting Standards*, IACF Publications department, London, ISBN 978-1-905590-54-4

Mrša, J. (2004). Računovodstveni standardi za mala i srednja poduzeća, *Zbornik radova sa 39. Simpozija HZRIF*, Tadijančević. S. & Cota, B. (ur.), str. 270-277, Pula, lipanj 2004., HZRIF, Zagreb, ISBN 953-6480-62-x